JORD- OCH SKOGSBRUKSMINISTERIET

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ANVISNING JSM Dnro 3713/430/2003
MM Dnro YM4/501/2003

Skogscentraler
Regionala miljöcentraler

Given
30.6.2004

Giltighetstid
1.7.2004 – tillsvidare

Fullmaktsstadgande
4 § lagen om skogscentraler och skogsbrukets utvecklingscentral (1474/1995)
2 § lagen om miljöförvaltningen (55/1995)

Målgrupper
Skogscentraler
Regionala miljöcentraler

Ärende
DEFINITION OCH BEVARANDE AV FLYGEKORRENS FÖRÖKNINGS- OCH RASTPLATSER VID ANVÄNDNING AV SKOG

I ALLMÄNT

Avsikten med detta gemensamma brev är att ge skogscentralerna och de regionala miljöcentralerna anvisningar som gäller naturvårdslagen (1095/1996) och direktivet för bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet) (92/43/EEG). Dessa bestämmelser beaktas för att definiera och avgränsa flygekorrens förökningsplatser och rastplatser samt vid avverkningar vid dessa.

Avsikten med anvisningen är att förbättra samarbetet och informationsutbytet mellan myndigheterna samt att göra behandlingen av frågor som gäller skydd av flygekorre snabbare i

skogscentralerna och de regionala miljöcentralerna. Enhetliga förfaringssätt hos myndigheterna bidrar också till att skogsägarna bemöts likvärdigt.

Lagstiftning som anknyter till anvisningen är 49 och 72 a § naturvårdslagen och 14 b § skogslagen (1093/1996). Som bakgrundsmaterial har använts den rapport som avlåtits av arbetsgruppen för flygekorrar, vilken jord- och skogsbruksministeriet tillsatt (Työryhmäraportti MMM 2002:21) och därtill hörande utlåtanden, rapporten om flygekorrar (Suomen ympäristö 459, 2001) utarbetad av miljöministeriets arbetsgrupp samt det material som hör till riksdagsbehandlingen vid ändringen av naturvårdslagen (RP 76/2003 rd) och skogslagen (RP 73/2003 rd,). Därtill har principerna i högsta förvaltningsdomstolens beslut om Konikallio flygekorrskog (HFD: 2003:38) beaktats.

Enligt 49 § naturvårdslagen var det tidigare förbjudet att förstöra och försämra flygekorrens föröknings- och rastplatser då de klart kunnat identifieras. EU-kommissionen ansåg dock att definitionen ”klart identifierbar” inte följer det s.k. habitatdirektivet och att direktivet till denna del verkställts bristfälligt. Detta korrigerades med en lagändring den 8.6. som trädde i kraft 1.7. 2004 så att uttrycket ”klart identifierbara platser” slopades i naturvårdslagen. Dessutom föreskrevs om de myndighetsåtgärder som skall hindra förstörelse och försämring av flygekorrens föröknings- och rastplatser vid avverkningar. Med hjälp av dessa ändringar torde myndigheternas ansvar för efterföljande av förbudet att förstöra och försämra föröknings- och rastplatserna bli klarare.

II DEFINITIONER AV BEGREPP

Frågan om att bevara flygekorrens föröknings- och rastplatser omfattar flera ekologiska och funktionella begrepp av vilka det viktigaste och arealmässigt minsta[1] är begreppet föröknings- och rastplatser i 49 § naturvårdslagen.

Flygekorrens föröknings- och rastplatser

På flygekorrens förökningsplats, som avses i naturvårdslagen, föder flygekorren ungar. På en rastplats tillbringar den tiden.

Föröknings- och rastplatser omfattar boträd och andra träd som den använder för tidigare nämnda ändamål. Till begreppet föröknings- och rastplatser hör träd i omedelbar närhet som erbjuder skydd och näring.

Att förstöra och försämra föröknings- och rastplats

Med att förstöra flygekorrens föröknings- och rastplats enligt naturvårdslagen avses fällning av boträd och träd som flygekorren vistas i. Med förstöring kan också jämföras att alla förbindelseleder till föröknings- och rastplatsen förstörs.

1 Enligt högsta förvaltningsdomstolens tolkning (HFD: 2002:78, HFD:2003:38) är naturvårdslagens avsikt inte att betrakta begreppet föröknings- och rastplatser områdesmässigt speciellt omfattande.

Att försämra förökrings- och rastplats avser en sådan åtgärd som väsentligt försvårar flygekorrens liv och möjligheter att skydda sig på ifrågavarande plats. Ett exempel på detta är att förbindelseleder till näringsträd bryts. Motsvarande läge kan uppstå då det är sannolikt att en storm efter avverkningen fäller förökrings- och rastplatsens träd, eller om flygekorrens alla näringsträd fälls.

III SKOGSAVVERKNING

a) Flygekorren beaktas i gallringar

Förökrings- och rastplatsens boträd och lämpliga närings- och skyddsträd skall sparas. I övrigt kan gallringar utföras normalt enligt rekommendationer i god skogsvård. I gallringar lämnas i allmänhet kvar ett så tätt bestånd att det möjliggör flygekorrens rörlighet.

b) Flygekorren beaktas i förnyelseavverkningar

Flygekorrens förökrings- och rastplatser avverkas inte vid förnyelseavverkning. Den naturliga variationen bland förökrings- och rastplatser kan vara mycket stor. Därför lämpar sig noggranna anvisningar för att bestämma förökrings- och rastplatsernas storlek inte entydigt för alla situationer. Förökrings- och rastplatsernas gränser måste dras separat från fall till fall.

Förbudet att förstöra och försämra enligt 49 § naturvårdslagen kan beaktas genom att planera avverkningen så att förökrings- och rastplatsen ligger vid avverkningsområdets kant. Om detta inte är möjligt, och förökrings- och rastplatsen ligger på avverkningsområdet, lämnas träd som lämpar sig för flygekorrens rörelser och skydd kvar på ytan. Detta bidrar till att förökrings- och rastplatsen är användbar efter åtgärden. Samtidigt säkras flygekorrens möjligheter att röra sig. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid förökrings- och rastplatsens stormfasthet. Flygekorrens förökrings- och rastplats skall inte röjas och markberedning utförs inte.

I samband med avgränsningen på en skogsfigur kan förbudet i 49 § naturvårdslagen att förstöra och försämra iakttas så att man från de boträd och rastträd som flygekorren använder lämnar en zon på 10-15 meter. Förökrings- och rastplatsens storlek blir då 300-700 kvadratmeter[2].

Som förbindelseträd kan lämnas träd från det översta trädskiktet som ger skydd och som valts ut med tanke på stormfasthet. Flygekorren kan lätt glida 20-30 meter över öppningar. Trädens höjd och topografin inverkar naturligtvis på glidflygningens längd. En förbindelserutt kan bildas på hygget även så att trädens avstånd ifrån varandra är högst en trädlängd. Vid val av träd som lämnas kvar utnyttjas områdets karaktär som till exempel höjdläge, fuktiga sänkor och bäckar. På kalytor kvarlämnade naturvårdsträd och fröträd i skärm- och fröträdsställningar kan användas för att bilda förbindelseleder.

2 HFD har i sitt beslut (HFD: 2002:78, HFD:2003:38) konstaterat att förökrings- och rastplatser inte områdesmässigt sett är speciellt stora. Även miljöutskottet har i sitt betänkande (MiUB 6/2004rd – RP 76/2003rd) konstaterat att förökrings- och rastplatserna är ganska små till arealen

c) **Förökningsoch rastplats, som observeras i avverkningsområdet, beaktas**

Miljöcentralerna och skogscentralerna har inte alltid uppgifter om flygekorren och därför observeras förökningsoch rastplatser först vid avverkning. Därför skall skogsbrukets aktörer ges råd om hur man skall gå till väga i sådana situationer.

Om en flygekorre eller en förökningsoch rastplats observeras vid avverkning skall arbetet avbrytas genast på den aktuella delen av avverkningsområdet och arbetsledningen kontaktas. Om arbetsledningen inte kan lösa frågan kontaktas genast miljöcentralen eller skogscentralen för att få anvisningar om hur verksamheten skall fortgå. Också markägaren kontaktas. Fastän frågan genast kan lösas och avverkningen fortsätter, skall innehavaren av avverkningsrätten anmäla om observationen och om lösningen på situationen till skogscentralen eller miljöcentralen (upprätthållande av register).

Den nya 72 a § naturvårdslagen reglerar den regionala miljöcentralens förfaringssätt då skogscentralen enligt 14 b § meddelat miljöcentralen om en anmälan om användning av skog, som gäller flygekorrens förökningsoch rastplats. Den regionala miljöcentralen skall vidta åtgärder för att definiera flygekorrens förökningsoch rastplats och för att bestämma hurudan avverkning av skogen som är tillåten. För att få ett enhetligt förfarande är det skäl att ta i bruk motsvarande förfaringssätt, då avverkningsrättens innehavare gör anmälan om observation av en förökningsoch rastplats i samband med en avverkning. När den regionala miljöcentralen eller skogscentalen får begäran om experthjälp av den som utför arbetet eller av arbetsledningen, skall de ge anvisningar om under vilka förutsättningar avverkningen kan fortsätta så att den inre bryter mot 49 § naturvårdslagen.

d) Granskning och komplettering av anvisningar

Då utredningar och forskning kring flygekorren ger ny information granskas och kompletteras denna anvisning vid behov. För skogsägare och aktörer inom skogsbruket är det avsikten att göra en handbok om beaktade av flygekorren inom skogsbruket.

IV UTBYTE AV INFORMATION OM FLYGEKORRENS FÖRÖKNINGS- OCH RASTPLATSER

Utbyte av information om observerade förökningsoch rastplatser är det ändamålsenligt att sköta med enhetliga förfaringssätt för att säkra kostnadseffektivitet, verksamhetsprecision och en likvärdig behandling av skogsägare. För att säkra flödet och utbytet av information ges följande anvisningar:

a) Informationsutbyte då avverkning är aktuell

Skogscentralen jämför sina anmälningar om användning av skog med de handlingar om flygekorrens förökningsoch rastplatser som skogscentralen har i sin besittning. Med handlingar avses de handlingar som de regionala miljöcentralerna delgett skogscentralerna om flygekorrens förökningsoch rastplatser.

Enligt 14 b § skogslagen gör skogscentralen omedelbart en anmälan till den regionala miljöcentralen, ifall anmälan om användning av skog gäller flygekorrens föröknings- och rastplats, som skogscentralen har handlingar om. Skogscentralen meddelar också markägaren eller en känd representant för markägaren samt avverkningsrättens innehavare. Enligt 14 b § skogslagen överförs inte naturvårdslagens övervakningsuppgift från den regionala miljöcentralen till skogscentralen. Skogscentralens anmälan är till sin natur teknisk och en förvaltningsåtgärd som endast grundar sig på uppgifter i handlingar . Det ger inte upphov till fördelar, rättigheter eller skyldigheter och kan inte överklagas. På basis av skogscentralens anmälan undersöker den regionala miljöcentralen ärendet och vidtar de åtgärder som behövs inom ramen för sina befogenheter.

Skogscentralen uppskattar också på basis av de uppgifter som finns i anmälan om användning av skog om de åtgärder som är föreslagna för att bevara föröknings- och rastplatsen är tillräckliga. Enligt 14 b § skogslagen begränsas skogscentralens anmälningsskyldighet till de handlingar som den erhållit av den regionala miljöcentralen om föröknings- och rastplatser. Det är särskilt viktigt att försäkra sig om att uppgifterna är riktiga, eftersom uppgifter som visar sig vara rentav bristfälliga eller felaktiga med beaktande av skyddets stränghet, kan leda till direkta rättsliga följder för markägaren och avverkningsrättens innehavare.[3][3]

Enligt 72 a § naturvårdslagen, som kompletterar 14 b § skogslagen, skall miljöcentralen vidta åtgärder på basis av skogscentralens anmälan. Avsikten med åtgärderna är att förhindra att flygekorrens föröknings- och rastplats förstörs eller försämras vid avverkningen mot 1 mom. 49 § naturvårdslagen. Därför måste miljöcentralen utreda om föröknings- och rastplatsen fortfarande används av flygekorren och om den användning av skogen som anmälts är möjlig. Miljöcentralen måste enligt 72 a § naturvårdslagen fatta sitt beslut utan dröjsmål efter att den fått anmälan enligt 14 b § av skogscentralen. Ärendet skall avgöras inom 30 dagar. Behandlingstiden kan endast av särskilda skäl vara längre.[4]

b) Annat informationsutbyte

Till gott myndighetssamarbete hör en så stor öppenhet som möjligt och förmedling av information utan förpliktelser enligt lagen. För att förbättra informationen mellan skogscentralerna och de regionala miljöcentralerna bör det centrala målet vara skydd av flygekorren på ett sakligt sätt. Samarbetet mellan myndigheterna bör fungera i båda riktningarna; om exempelvis skogscentralen har grundad anledning att anta att flygekorren förekommer på något område skall den be miljöcentralen att så snabbt som möjligt försäkra sig om var flygekorrens föröknings- och rastplats finns och att meddela därom till skogscentralen. Dessutom är det viktigt att den regionala miljöcentralen informerar markägaren och skogscentralen om de flygekorrsobservationer som den fått information om och konstaterat vara riktiga, fastän lagen inte förutsätter detta. Miljöcentralen skall också meddela markägaren och skogscentralen om området inte längre är en föröknings- och rastplats enligt den uppgift som erhållits och granskats.[5]

---

[3] Miljöutskottets betänkande (MiUB 6/2004 rd – RP 76/2003 rd

[4] Stora utskottets betänkande (StoUB 2/2004 rd – RP 76/2003 rd)

[5] Jord- och skogsbruksutskottets betänkande (JsUB 5/2004 rd – RP 73/2003 rd)

V ERSÄTTNINGAR FÖRKNIPPADE MED SKYDD AV FLYGEKORRENS FÖRÖKNINGS- OCH RASTPLATSER

Riksdagen har godkänt ändringen i naturvårdslagen och skogslagen den 8.6. 2004. Ändringarna har trätt i kraft 1.7.2004. I båda lagarna finns det bestämmelser som berör skydd av flygekorrens föröknings- och rastplatser.

Ersättningsbestämmelsen har i naturvårdslagen kompletterats så att den också täcker betydande olägenhet. Om olägenheten är betydande avgörs beroende på situationen och från fall till fall. Av lagberedningsdokumenten framgår att föröknings- och rastplatserna i allmänhet är små till arealen och då utgör förbudet att förstöra eller försämra inte alltid en betydande olägenhet. Begreppet föröknings- och rastplats och dess områdesmässiga utbredning har behandlats i kapitel II i denna anvisning.

De regionala miljöcentralerna ger tilläggsinformation om ersättningar för skydd av föröknings- och rastplatser. Målet är i första hand att markägare och miljöcentral kommer överens i ersättningsfrågor. I detta sammanhang kan man också komma överens om att grunda ett naturskyddsområde eller om en fredning på viss tid. Om det inte är möjligt att komma överens, kan markägaren göra en ansökan om ersättning till berörda lantmäterikontor. Om en ersättning fastställs i förrättning kan den i enlighet med den lagändring som nu gjorts på vissa villkor fastställas också för en viss tid. För förrättningskostnaderna står huvudsakligen staten (81 § inlösningslagen).

VI FRIVILLIGA SKYDDSÅTGÄRDER VID SKYDD AV FLYGEKORRENS FÖRÖKNINGS- OCH RASTPLATSER

Programmet för mångfalden i skogarna i södra Finland METSO innehåller flera frivilliga skyddsåtgärder så som handel med naturvärden och anbudstävling. Det är skäl att utreda användningen av dessa frivilliga skyddsåtgärder vid skydd av flygekorre. Till det behövs tilläggsutredningar och möjligen också lagändringar. METSO-programmet utvärderas 2006 då uppfattningen om betydelsen av handeln med naturvärden och de andra frivilliga skyddsåtgärderna för bevarandet av mångfaldsvärdena blivit klarare.

Jord- och skogsbruksministeriet
Kanslichefens ställföreträdare
Avdelningschef Aarne Reunala

Miljöministeriet
kanslichefens ställföreträdare
administrativ överdirektör Kari Kourilehto

För kännedom:

Riksdagen
Jord- och skogsbruksministeriet/Skogsavdelningen, Avdelningen för landsbygd och naturtillgångar
Miljöministeriet/ Markanvändningsavdelningen
Rådet för naturtillgångar
Skogsrådet
Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio
Finlands miljöcentral
Forststyrelsen
Skogsforskningsinstitutet
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
Naturhistoriska centralmuseet
Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter (MTK)
Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC
Skogsägarnas förbund
Lantbruksproducenternas förbund
Skogsindustrin rf
Maskinföretagarnas förbund rf
Trä- och specialbranschernas förbund
Finlands naturskyddsförbund rf
Natur och Miljö rf
WWF Finland
Suomen liito-oravayhdistys
Luonto-Liitto ry
Flygekorrföreningen Norkko rf